

Kartlegging av språkkompetanse i grunnleggende norsk

Hvorfor skal vi kartlegge elevene?

"Kommunen skal kartlegge kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følge den vanlege opplæringa i skolen" sier opplæringsloven §2-8.

I Bergen kommune skal en følge *Læreplan i grunnleggende norsk for minoritetsspråklig elever*. Når elevene har bestått nivå 2 skal elevene gå over til ordinær læreplan i norsk og retten til særskilt norsk bortfaller (Rundskriv 25/ 2016).

Skolene skal bruke Utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy.

Kartleggingsresultatene danner grunnlag for å søke ressurser til særskilt norskopplæring etter § 2-8. Resultatene skal føres i Conexus Engage (tidligere Vokal), og datoen fra Conexus Engage må legges manuelt inn i Extens. Fagavdeling barnehage og skole, Bergen kommune, har konkretisert og aldersdifferensiert direktoratets kartleggingsmaterieell. Dette materiellet finner du her:

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/personalrommet/9421/11752/article-151483>

Vi skal kartlegge for:

- Å fatte vedtak om særskilt språkopplæring og avgjøre når den skal avsluttes.
- Vurdering av og for læring: fungerer undervisningen, lærer eleven?
- Å kunne gi tilpasset undervisning.
- Elevsamtaler, utviklingssamtaler, som motivasjon for eleven, som realitetsorientering for eleven
- Å gi informasjon til elevens lærere.

Hva trenger vi å vite først?

- Informasjon om elevens språk, skolebakgrunn og bo/ familie situasjon nå. En kan innhente denne informasjonen i en startsamtale med tolk og ved å fylle ut elevens språkbiografi ved hjelp av tospråklig lærer eller tolk.

- Kartlegging på morsmål: Kan eleven lese og skrive på morsmål? Har eleven aldersadekvat fagkompetanse med seg fra tidligere skolegang?

Når, og hvem skal kartlegge?

Kartleggingsverktøyet skal være dynamisk, det må ikke forveksles med en kartleggingstest. Ikke kartlegg for mye på en gang. Det er vanskelig for elevene å holde konsentrasjon, særlig for de minste.

Mange må se eleven, ofte nok, for å få et godt bilde av elevens samlede språkkompetanse. Kartleggingsmaterialet må derfor være lett tilgjengelig for alle lærere som har eleven. Alle lærere er språklærere og de må ha tilgang til materialet for å kunne holde seg oppdatert og føye til. Kartlegg gjerne sammen.

Elevene skal kartlegges kontinuerlig både i formelle og uformelle situasjoner:

- Kontinuerlig kartlegging kan gjøres ved gjennomgang av lekser, prøver og innleveringer, prat på tur, observasjon i klasserommet når elevene jobber i par/ grupper ol.
- Kartlegging i spesielt tilrettelagte situasjoner kan være etter avsluttede emner eller etter bestemte intervaller som ligger i årshjulet.

Hvordan kan vi kartlegge?

Vi kan kartlegge for å se hva eleven kan, for å kunne spille på det eleven mestrer og gi det overføringsverdi. Vi kan også kartlegge for å se hva eleven ikke kan, for å jobbe målrettet for å forbedre det. Bruk kartleggingsverktøyet når du skal utforme undervisningsopplegg.

Ved kartlegging bør en være oppmerksom på:

- Elevens alder, konsentrasjon, ol.
- Lærers relasjon til eleven; får vi eleven i tale, klarer vi å motivere?
- Muntlig kompetanse kan bli tolket for høyt fordi noen elever kommuniserer godt uten nødvendigvis å ha begreper, syntaks eller bøyning på plass. Vær også oppmerksom på om eleven kun har et overflatespråk og ikke et dybdespråk.
- Oppgaver som ikke motiverer eleven kan gjøre at vi vurderer språket lavere enn den kompetansen de faktisk har. Dette kan en imøtekomme ved å kartlegge ofte og i ulike situasjoner.
- Det kan være nyttig å ha en elev med norsk som morsmål som referanse, vi må passe oss for ikke å forvente mer av minoritetsspråklige elever enn av andre på samme trinn.
- Beveger vi oss mot det spesialpedagogiske feltet? Drøft eleven på spesped.team.

Under er det listet opp tips til kartlegging, de er ikke knyttet til nivå. Noen ferdigheter er det naturlig å kartlegge samtidig, f.eks. lytte/ tale og noen ganger lese og skrive.

Språklæring og Språk og kultur ligger på det metakognitive plan og kartlegges kanskje best på tvers/ i sammenheng med de andre ferdighetene.

Lytte/ tale

Uformelle situasjoner

- I friminuttet, på tur, på vei inn og ut av klasserommet ol.

Samtalegrupper

La elevene snakke om et kjent tema i en gruppe. Ta gjerne med en norsktalende elev som kan hjelpe til med å holde samtalen i gang. Du kan filme eller ta opp lyd for å lette føringen i kartleggingsverktøyet (obs. personvernbestemmelser).

- Prat fritt om et tema.
- Diskuter påstander; etiske eller knyttet til fag, tilpasset alder og nivå.
- Bruk spørsmålskort / bildekort (gjerne med utgangspunkt i konkretiseringen i kartleggingsmateriellet).
- Spill alias eller andre spill.

Tegning

Be eleven om å tegne og bruk det som utgangspunkt for å få eleven i tale. Tegningen kan bygges ut under samtalen og tas frem flere ganger. Dette er en oppgave som kan passe for dem som vegrer seg for å snakke.

- Eksempel på tegneoppgaver: Ferien, helgen, huset ditt (her, i hjemlandet), familien, et familietre for de eldre elevene, en matematikkoppgave (konstruksjon, brøk, sannsynlighet ol.

Samtale mellom elever eller lærer og elev

- Snakk om konkrete, ting i omgivelsene, bilder.
- Snakk om ukeplanen: det som har skjedd og skal skje på skolen denne uken, lekser, det eleven skal etter skolen, hvordan de kommer seg til og fra skolen mm.
- Snakk om fag: bilder i fagtekster, be dem gjenfortelle, kom med spørsmål og påstander.
- Snakk om en film dere har sett eller en tekst dere har lest.

Ta gjerne opp samtalen: Det gir mulighet for å få en ganske detaljert analyse av elevens mellomspråk. Hva sier egentlig eleven? Hva får han til? Hva må det jobbes mer med? Dette er en god øvelse for oss som lærere, prøv hvis du ikke hva gjort det! Du hører også lettere hvilken hjelp du selv gir eleven i samtalen og det kan gjøre det lettere å få krysset av på flere eleven kan- utsagn, kanskje også på språklæring, språk og kultur. Fortell eleven hvorfor tar opp samtalen. De trenger ikke å si hva de heter eller gi andre personlige opplysninger. Lagre som elev 1, 2, 3 på itslearning eller pc-en din.

Lese

- Les høyt: for lærer, i par, i klassen
- Be eleven svare på spørsmål til teksten eller gjenfortelle det har lest.
- Elevene leser inn en tekst på mobilen/ pc og leverer på It's Learning (gjerne som lekse). Da får vi også sjekket ikt- kompetansen.
- Les fagtekster og be dem sette opp tokolonneskjema, venndiagram, tankekart ol. Da kan vi også får sjekket området språk og kultur. Passer for nivå 2 og 3.
- Bruk BISON- kan eleven nyttiggjøre seg denne?

Skrive

Skriv til bilde eller bildesekvenser

- Bilder av situasjoner på skolen, rundt middagsbordet, på bussen, en tur, et forsøk i naturfag, en tidslinje.

Alle elevene får det samme bildet/ de samme bildene, men du kan tilpasse oppgaven den enkelte elevs nivå. Noter deg hvor mye hjelp den enkelte får slik at du kan krysse av for at «eleven kan uten/ med litt eller med mye hjelp». Type hjelp du kan gi: ord, setnings-startere, en innledning, muntlig fortelling til bildene, skriveramme.

Bilder kan du finne på: bing, pinterest, flicker, FB m.fl.

Fylle inn et skjema

Du kan lage et skjema selv, bruke skjema for lånekort på biblioteket, ta utskrift av skjema på nett/ gjøre det online: påmelding, bestilling, registrering av et produkt (kantinekortet, mobilabonnement, kinobilletter, DNT- tur ol.)

Modellering: fyll det inn på smart board- en, bruk deg selv eller et morsomt alias.

Skriveoppgaver

- Om noe som engasjerer eleven, det motiverer mest, f.eks. idrett, opplevelser.
- Skriv om kjente tema, det gir mer mestring og dermed motivering.
- Bruk prosessorientert skriving.
- Bruk skriverammer og modelltekster.

Språklæring

- Bruk språkmappe
- Har dere jobbet med læringsgruppen? Snakk om den!
- Bruk VØSL- skjema
- Observasjon av eleven i klassen og i ulike situasjoner.
- Samtale med eleven i forbindelse med lesing, skriving eller når dere ser på bilder sammen.

Språklæring kan godt kartlegges i tilknytning til / på tvers av kartleggingen av lytte, tale, lese og skrive.

Språk og kultur

- Eleven holder en forberedt presentasjon: bruk vurderingsskjema laget med utgangspunkt i Eleven kan- punktene.
- Be elevene lage tankekart, venn- diagram o.l.
- Samtaler om tekst, film og forestillinger.
- Observasjon i klasserommet.

Språk og kultur kan gjerne kartlegges i tilknytning til / på tvers av kartleggingen av lytte, tale, lese og skrive.

Dette dokumenter er skrevet i etter fagsamlinger for migrasjonspedagogiskteam – skole våren 2017. Mellomarbeid til samlingen var å kartlegge egne elever og på samlingen skulle en dele erfaringer i gruppe og i plenum.

Lykke til med kartleggingen!

Elisabeth Berland
Fagavdeling barnehage og skole, Bergen kommune

Kartleggingsmaterieell:

1. Språkkompetanse i grunnleggende norsk:

Udires kartleggingsmaterieell i 3 deler:

- Min språkbiografi
- Kartleggingsverktøy med nivåbeskrivelser og «Eleven kan»- utsagn
- Elevens språkmappe

Fagavdelingen i Bergen kommune har utdypet nivåbeskrivelsene og konkretisert «Eleven kan»- utsagnene etter trinn, [lenke](#).

2. Skolefaglige ferdigheter:

Informasjon og lenke til nedlasting av kartleggingsverktøyet for ungdomstrinnet:

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartlegging-av-skolefaglige-ferdigheter/>

3. Kartlegging av leseferdigheter på morsmål:

Leseferdigheter på morsmål: Leseprøver S/ skole / BEFO eller på nafo:

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartleggingsprover-pa-morsmal/>

4. TOSP tospråklig prøve for kartlegging av begreper og relasjonsbegreper:

<http://lesesenteret.uis.no/article.php?articleID=87149&categoryID=14021>

5. Ved mistanke om spesialpedagogiske utfordringer:

- Ta saken opp på skolens mig.ped.- og spes.ped.team.
- [FLORO](#): kognitive prøver for minoritetsspråklige elever. Noen tospråklige lærere er sertifisert for å gjennomføre den: ta kontakt med fagavdelingen for å få gjennomført en FLORO- kartlegging.

Lenker:

NAFO, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring: <http://nafo.hioa.no/>

BEFO, Bergen Kompetansesenter for flerkulturell opplæring:

<https://www.bergen.kommune.no/aktuelt/personalrommet/9421>

Rundskriv 25/ 2016: Opplæringstilbud for minoritetsspråklige elever i grunnskolen i Bergen kommune:

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/personalrommet/9421/11752/article-137838>